# SPORT BOSHQARUVI, INFRATUZILMA VA HISOBOT TIZIMLARINI RAQAMLASHTIRISHNING PEDAGOGIK-TASHKILIY ASOSLARI

**O. Toshtemirov — pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsen**
**Farg‘ona davlat universiteti**
**“Yakkakurash sport turlari nazariyasi va uslubiyati” kafedrasi**

**ANNOTATSIYA**

Maqolada ta’lim muassasalari va sport tashkilotlarida sport boshqaruvi, infratuzilma hamda hisobot tizimlarini raqamlashtirishning pedagogik-tashkiliy asoslari tahlil qilinadi. Raqamli boshqaruvning mashg‘ulotlarni rejalashtirish, sport inshootlaridan foydalanish, qatnashuv va yuklamani hisobga olish hamda boshqaruv qarorlarini dalillarga tayangan holda qabul qilishdagi imkoniyatlari yoritiladi. Ma’lumotlarni yig‘ish, tekshirish, tahlil qilish va pedagogik qarorga aylantirish bosqichlaridan iborat konseptual model taklif etiladi. Modelning samaradorligi tajriba orqali tasdiqlangani da’vo qilinmaydi.

**Kalit so‘zlar:** sport boshqaruvi, raqamlashtirish, sport infratuzilmasi, elektron hisobot, pedagogik monitoring, ma’lumotlar sifati, boshqaruv qarori.

**KIRISH.** Jismoniy tarbiya va sport faoliyatini samarali tashkil etish mashg‘ulotlar sifati bilan bir qatorda sport inshootlari, jihozlar, jadval, qatnashuv va hisobot ma’lumotlarining o‘zaro muvofiqligiga bog‘liq. Qog‘oz hujjatlar va bir-biridan ajratilgan elektron jadvallarga tayanish ma’lumotlarning takrorlanishi, kechikishi hamda resurslardan foydalanish holatini tezkor baholashni qiyinlashtirishi mumkin. Raqamlashtirish ushbu jarayonlarni yagona boshqaruv mantiqiga birlashtirish imkonini beradi. Biroq texnik platforma o‘z-o‘zidan pedagogik natijani yaxshilamaydi: raqamli ko‘rsatkichlar o‘qituvchi va rahbarning aniq qaroriga xizmat qilishi lozim.

Tadqiqot maqsadi — sport boshqaruvi, infratuzilma va hisobot tizimlarini raqamlashtirishning pedagogik-tashkiliy shartlarini asoslash hamda ta’lim muassasalari uchun konseptual boshqaruv modelini taklif etish.

**MATERIALLAR VA METODLAR.** Tadqiqot nazariy-tahliliy xususiyatga ega. Unda sport menejmenti, ta’limni boshqarish, raqamli transformatsiya va axborot tizimlari bo‘yicha manbalarni tahlil qilish, tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil va pedagogik modellashtirish usullari qo‘llandi. Ishda muayyan tashkilotning haqiqiy ma’lumotlar bazasi yoki tajriba-sinov natijalari ishlatilmadi; keltirilgan ko‘rsatkichlar joriy etish uchun tavsiya etilgan mezonlardir.

**NATIJALAR VA MUHOKAMA.** Sport tashkilotida raqamlashtirishni uch o‘zaro bog‘liq yo‘nalishda olib borish taklif etiladi. Birinchi yo‘nalish — boshqaruv: mashg‘ulotlar jadvali, xodimlar vazifasi, sport guruhlari va rejalarning elektron yuritilishi. Ikkinchi yo‘nalish — infratuzilma: zal va maydonlarning bandlik jadvali, jihozlar inventari, texnik xizmat va xavfsizlik tekshiruvlarini qayd etish. Uchinchi yo‘nalish — hisobot: qatnashuv, o‘quv-mashg‘ulot yuklamasi, resurslardan foydalanish va belgilangan ko‘rsatkichlar bo‘yicha avtomatik umumlashtirish.

**1-jadval. Raqamlashtirish yo‘nalishlari va pedagogik vazifalar**

| Yo‘nalish | Raqamli ma’lumot | Pedagogik-boshqaruv vazifasi |
|---|---|---|
| Boshqaruv | Jadval, guruh, reja | Mashg‘ulotlar izchilligini ta’minlash |
| Infratuzilma | Bandlik, inventar, xavfsizlik | Resurslarni oqilona taqsimlash |
| Hisobot | Qatnashuv, yuklama, bajarilish | Muammolarni o‘z vaqtida aniqlash |

Taklif etilayotgan konseptual model besh bosqichdan iborat: (1) yagona ko‘rsatkichlar va mas’ullarni belgilash; (2) ma’lumotlarni muntazam kiritish; (3) ularning to‘liqligi va aniqligini tekshirish; (4) ko‘rsatkichlarni tahlil qilish; (5) tahlil asosida pedagogik va tashkiliy qaror qabul qilib, natijani qayta monitoring qilish. Mazkur siklning markazida inson nazorati turadi: algoritm ko‘rsatkichni umumlashtiradi, mas’ul mutaxassis esa uning kontekstini baholaydi.

Masalan, zalning bandlik darajasi yuqori bo‘lsa, bu avtomatik ravishda samaradorlik yuqori degani emas. Qatnashuv, mashg‘ulot sifati, sanitariya va xavfsizlik sharoiti birgalikda tahlil qilinishi kerak. Xuddi shuningdek, elektron hisobotlarning ko‘payishi o‘qituvchi ish yukini kamaytirmasligi mumkin; shu sababli bir marta kiritilgan ma’lumotni bir necha hisobotda qayta ishlatish tamoyili muhim.

2-jadval. Joriy etishni baholash uchun tavsiya etilgan indikatorlar

| Indikator | Baholash mazmuni |
|---|---|
| Ma’lumotlarning to‘liqligi | Majburiy maydonlar to‘ldirilgan yozuvlar ulushi |
| Hisobotning tezkorligi | Hisobotni tayyorlashga sarflangan vaqt |
| Inshootlardan foydalanish | Rejalashtirilgan va haqiqiy bandlikning nisbati |
| Pedagogik qayta aloqa | Monitoring asosida ko‘rilgan chora va uning natijasi |

Raqamlashtirishning zarur shartlari — xodimlarning raqamli kompetensiyasi, tizimlardan foydalanish bo‘yicha aniq reglament, ma’lumotlar sifati, foydalanuvchi huquqlarini chegaralash va shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilishdir. O‘quvchi va talabalarga oid ma’lumotlarni yig‘ishda maqsadga muvofiqlik va minimal zarur hajm tamoyillariga amal qilish lozim. Texnologiyani joriy etishdan oldin ish jarayonlarini soddalashtirish, keyin esa bosqichma-bosqich sinovdan o‘tkazish tavsiya etiladi.

**ILMIY YANGILIK.** Sport boshqaruvi, infratuzilma va hisobot tizimlari alohida texnik jarayonlar emas, balki pedagogik qaror qabul qilishga xizmat qiluvchi o‘zaro bog‘liq axborot muhiti sifatida talqin etildi. Ma’lumotni yig‘ish — tekshirish — tahlil qilish — qaror qabul qilish — qayta monitoring sikliga asoslangan konseptual model hamda uning pedagogik yo‘naltirilgan indikatorlari taklif etildi. Ushbu yangilik nazariy-metodik taklif bo‘lib, amaliy samaradorligi alohida tekshirishni talab qiladi.

**XULOSA.** Sport boshqaruvi va infratuzilmani raqamlashtirish mashg‘ulotlarni rejalashtirish, resurslarni taqsimlash va hisobotlarni tayyorlashda ma’lumotlarning izchilligini kuchaytirishi mumkin. Elektron tizimlar pedagogik maqsadga xizmat qilishi uchun indikatorlar mazmunli, ma’lumotlar ishonchli, mutaxassislar esa ularni sharhlashga tayyor bo‘lishi zarur. Taklif etilgan konseptual modelni keyingi bosqichda ta’lim muassasalarida sinovdan o‘tkazish, hisobot tayyorlash vaqti, ma’lumot sifati hamda resurslardan foydalanish ko‘rsatkichlari asosida baholash maqsadga muvofiq.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvardagi PF-5924-son Farmoni. O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. Raqamli O‘zbekiston — 2030 strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.

3. Davenport T. H., Prusak L. Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know. Harvard Business School Press, 1998.

4. Vial G. Understanding digital transformation: A review and a research agenda. Journal of Strategic Information Systems. 2019. 28(2). 118–144. DOI: 10.1016/j.jsis.2019.01.003.